

Projectplan

Friezen in de 21e eeuw: een (foto)journalistiek tijdsdocument van een veranderende provincie

‘Friezen in de 21e eeuw’ is een regionaal journalistiek en documentair fotoproject.

In samenwerking met de Leeuwarder Courant onderzoeken fotografen Menno de Boer en Ton Groot Haar de huidige sociaal-maatschappelijke staat van Fryslân. Het project bestaat uit twee complementaire journalistieke pijlers: een studie naar de bestaanscrisis binnen Friese agrarische familiebedrijven en een reeks straatportretten die samen het gezicht vormen van het Fryslân van nu. Geïnspireerd door het monumentale werk van de Duitse fotograaf August Sander (1876 - 1964) leggen De Boer en Groot Haar de veerkracht, de frictie en de verandering van de Friese identiteit anno 2026 en 2027 vast.

Vader De Boer uit Drachtstercompagnie heeft zijn melkveehouderij overgedragen aan zijn zonen Gosse en Rienk.

Leen heeft een kleine kaasboerderij in Jouswier. Zijn dochters springen af en toe bij maar of ze later de boerderij over willen nemen weten ze nog niet.

Journalistieke probleemstelling en urgentie

Fryslân bevindt zich op een historisch kantelpunt waar uiterlijke onveranderlijkheid botst met een stille, ingrijpende demografische en ruimtelijke omwenteling. Wie vandaag de dag door de provincie reist, ziet een regio die fysiek volledig wordt gedomineerd door de agrarische sector. Met ruim 4.000 actieve landbouwbedrijven beschikt Fryslân over maar liefst 224.000 hectare landbouwgrond. Afgezet tegen de totale Friese landoppervlakte van 334.011 hectare, betekent dit dat een relatief kleine groep boeren zeggenschap heeft over 67% van het totale Friese landoppervlak. De Friese ruimte ademt hiermee traditie en continuïteit, maar achter de staldeuren voltrekt zich een crisis door een complexe stapeling van stikstofeisen, stringente milieuregels en knellende opvolgingsvraagstukken.

Tegelijkertijd ondergaat de Friese bevolking een fundamentele verschuiving waardoor de traditionele identiteit onder druk staat. In 2026 telt de provincie een recordaantal van ruim 665.000 inwoners. Deze groei bevat echter een opvallende paradox: al sinds 2015 kent Fryslân een structureel sterfteoverschot. Dat de bevolking desondanks groeit, is volledig toe te schrijven aan een positief migratiesaldo. Dit saldo bestaat uit twee ingrijpende stromen. Enerzijds is er sinds 2019 een sterke binnenlandse instroom van ‘westerlingen’ die de Randstad ontvluchten op zoek naar rust en ruimte en van studenten van buiten. Anderzijds kent de provincie een steeds grotere internationale migratiestroom: van kennismigranten en internationale werknemers in de steden tot vluchtelingen en statushouders, die inmiddels hun weg hebben gevonden naar Friese gemeenten.

‘De Fries’ bestaat hierdoor simpelweg niet meer. In de beeldvorming wordt de inwoner van Fryslân nog vaak neergezet als een stugge, traditionele en onveranderlijk nuchtere plattelandser. In de collectieve verbeelding is dit een blond persoon met blauwe ogen, onlosmakelijk verbonden met de agrarische geschiedenis. Dit beeld strookt al lang niet meer met de demografische realiteit. De Fries in de 21e eeuw is steeds vaker een ‘import-Fries’ uit de Randstad, een student van buiten, een nieuwe wereldburger met een migratieachtergrond, of een traditionele boer die nu radicaal moet transformeren om te overleven. Er ontstaat een nieuwe, complexe dynamiek: de fysieke claim op het land ligt bij de agrarische traditie, maar de demografische invulling van de provincie verandert in rap tempo van binnen- én buitenaf.

Dit project, 'Friezen in de 21e eeuw', legt dit spanningsveld in woord en beeld vast. Door enerzijds de diepte in te gaan met 22 geselecteerde agrarische familiebedrijven én anderzijds de breedte op te zoeken via toevallige ontmoetingen met passanten op straat, documenteren de makers de frictie, de veerkracht en de transformatie van een samenleving waarvan de contouren nu opnieuw worden getekend.

Journalistieke methodiek

Wij hanteren een tweeledige journalistieke methode die tekst en documentaire fotografie gelijkwaardig integreert.

- *Boeren in Fryslân (pijler 1)*: Ton Groot Haar selecteert gericht 22 Friese boerenfamilies. Om een provinciebrede representativiteit te garanderen, wordt in elk van de 14 vastelandgemeenten exact één boerenfamilie geportretteerd. Om de specifieke en kwetsbare eilanddynamiek extra gewicht te geven, worden op elk van de 4 Friese Waddeneilanden (Ameland, Schiermonnikoog, Terschelling en Vlieland) twee boerenbedrijven bezocht. Deze totale selectie varieert journalistiek van intensieve megastallen tot kleinschalige, biologische of multifunctionele bedrijven. Groot Haar neemt interviews af met meerdere generaties binnen het familiebedrijf over opvolging, financiële druk en toekomstperspectief, gecombineerd met familie- en landschapshotportretten.
- *Friezen onderweg (pijler 2)*: Menno de Boer reist met z'n fiets kriskras door de provincie en portretteert ad random passanten in de publieke ruimte. Aan de hand van een vaste journalistieke vragenlijst ("Wat betekent Fryslân voor jou?", "Wat zijn je drijfveren?", "Hoe zie je de toekomst?") legt hij de actuele stemmen en gezichten van de straat vast. De werktitel van dit projectonderdeel is 'Dorpshoofd en Stadsgezicht'.

Centrale onderzoeksvragen

Het project wordt geleid door één hoofdvraag en twee specifieke subvragen per journalistieke pijler.

- *Hoofdvraag*: Hoe handhaaft de Friese samenleving haar identiteit en veerkracht te midden van ingrijpende sociaal-economische en demografische transitie in de 21e eeuw?
- *Subvragen pijler 1 (Boeren in Fryslân)*: Welke sociaal-economische en psychologische impact heeft de stapeling van regelgeving op het traditionele Friese agrarische familiebedrijf en de geplande generatiewissel? Welke strategische tweedeling ontstaat er binnen de sector tussen intensieve schaalvergroting en innovatieve, natuurinclusieve bedrijfsvoering?

- *Subvragen pijler 2* (Friezen onderweg): Hoe weerspiegelen de toevallige ontmoetingen in de Friese publieke ruimte de toenemende maatschappelijke diversiteit en de veranderende sociale cohesie op het platteland en in de stad?

Milan en Julian, Gytsjerk

Roger, Drachten

Inspiratie: August Sander

De journalistieke en visuele blauwdruk van dit project is geïnspireerd op het werk van de Duitse fotograaf August Sander (1876-1964). Met zijn levensbepalende project 'Menschen des 20. Jahrhunderts' creëerde hij het meest monumentale maatschappelijke groepsportret uit de geschiedenis van de fotografie. Sanders doel was even simpel als grensverleggend: een onbevooroordeelde dwarsdoorsnede maken van de samenleving van zijn tijd, gecategoriseerd op basis van beroep, klasse en sociale status - van landarbeiders tot de stedelijke elite.

Vertaald naar het Fryslân van nu adopteren De Boer en Groot Haar Sanders sociologische en vergelijkende blik, maar splitsen zij deze op in twee complementaire, eigentijdse werkwijzen:

- Ton Groot Haar onderzoekt de agrarische sector aan de hand van strakke sociologische categorieën (groot versus klein, traditioneel versus innovatief). Net als Sander legt hij de families vast in hun eigen leefomgeving om de maatschappelijke status van een beroepsgroep te documenteren.
- Menno de Boer reist zonder vooropgezet plan door de provincie. Waar Sander mensen bewust indeelde, laat De Boer het toeval op straat bepalen welke nieuwe gezichten (zoals de 'import-Fries' of internationale migrant) de Friese ruimte innemen. Pas achteraf worden deze portretten gecategoriseerd om te zien hoe de nieuwe Friese identiteit zich organisch vormt.

Door deze historische methode toe te passen op het heden, ontstaat er niet zomaar een reeks losse foto's, maar een systematisch, journalistiek tijdsdocument dat over vijftig jaar nog steeds historische waarde heeft.

Marja, Leeuwarden

Geale, Dronyp

Publicatie & bereik

De journalistieke relevantie en het bereik zijn geborgd via een redactionele samenwerking met de Leeuwarder Courant. Dat gebeurt als volgt:

- Een thematische (foto)artikelenreeks in de zaterdageditie van de Leeuwarder Courant over de actuele stand van de Friese boerenfamilie.
- Een wekelijkse, herkenbare fotocolumn (foto + interviewfragment) in de krant en op de digitale kanalen van de Leeuwarder Courant met de geportretteerde passanten.

Extra: De documentaire foto's van Ton Groot Haar worden opgenomen in een nieuwe expositie van het Fries landbouwmuseum. Daarmee krijgen we met ons project een groter bereik.